

let čekají na své zmrtvýchvstání. Na soustavnější výzkum však chybějí finanční prostředky, a tak k novým objevům často dochází buď nahodile, anebo za finanční pomoci cizích vědeckých institucí, jako tomu bylo v archeologické sezoně 1981, kdy došlo za spolupráce se západoněmeckými archeology k unikátním objevům v moři u Punta Epitaffio v blízkosti Bají. Uvedená oblast se tím stává znovu středem pozornosti a tak ne náhodou se nám dostává do rukou knížka M. Sirpentina *Il mare di marmi*. Publikace ve své úvodní kapitole, nazvané *Campi Flegrei*, podává historii západního okolí Neapole a zdůrazňuje, že tato krajina je neprávem zastíněna lokalitami ležícími východně od Neapole, jako jsou Pompeje či Herculaneum. Zajímavá je i následující kapitola, v níž autor pojednává o úspěších podmořské archeologie, jejíž zásluhou se nejen znovu dostaly na denní světlo vzácné sochy ze zálivu u Bají, nýbrž byl také důkladně prozkoumán *Portus Iulius*, spojující v antice jezero Lucrinské s Avernským, stejně jako zbytky divadel, vil, lázní i jiných veřejných budov. Všechny tyto objevy by byly ovšem nemyslitelné bez použití moderní techniky — velmi důležitým pomocníkem tu bylo mimo jiné letecké snímkování.

Následující kapitoly detailněji pojednávají o konkrétních lokalitách. Nejprve jsou probírány *Puteoli* (dn. Pozzuoli), založené v r. 529 př. n. l. kolonisty ze Samu pod jménem *Dikaiarcheia*, dále se hovoří o přístavu *Portus Iulius*, o *Misenu* a o *Bajích*, které dnes lákají podmořské archeology z celé oblasti nejvíce. Za klidného moře můžeme z bárky na některých místech pozorovat pod vodní hladinou rýsující se domy a ulice — ještě lépe je to vidět při pohledu z letadla (v *Sirpentinově* knize je otištěno několik fotografií). K prvním větším objevům došlo již v roce 1756, v tomto století pak v r. 1923, a v r. 1981 tu bylo mimo jiné z mořského dna vyzvednuto sousoší *Odyssea* a jeho druhú, připomínající obdobné sousoší z *Tiberiových jeskyně* (*Grotta di Tiberio*) ve *Sperlonze*. V *Bajích* ovšem archeologové zatím marně pátrají po soše obra *Polyféma*. Také v *Misenu*, hlavní námořní bázi *tyrrhenského loďstva* za doby císařské, byla odkryta řada vzácných památek; velmi zajímavé jsou tu především zbytky antického přístavu. Publikace je opatřena řadou fotografií, mezi nimiž se nacházejí i snímky některých soch, objevených v létě roku 1981, které byly zatím pouze po několik týdnů vystaveny ve sklepení aragonského hradu v *Bajích* a v současné době jsou v rukou konservátorů.

Dagmar Bartoňková

Jaroslav Kadlec, Studien und Texte zum Leben und Wirken des Prager Magisters Andreas von Brod. Münster 1982, 322 stran.

V řadě *Beiträge zur Geschichte der Philosophie und Theologie des Mittelalters* vyšla v roce 1971 publikace Jaroslava Kadlece o *Vojtěchovi Raňkovu* z *Ježova*, nyní publikoval v této řadě *Aschendorffova* münsterského vydavatelství též český autor monografií o *M. Ondřejovi* z *Brodu*. Ze se Kadlec svou postavou zabývá, bylo zřejmé z jeho nedávných prací: po statích *Reformní postila Ondřeje z Brodu* (*Studie o rukopisech 1977, 13—26*) a *Literární polemika mistrů Jakoubka ze Stržebra a Ondřeje z Brodu o laickém kalich* (*Acta Universitatis Carolinae, HUCP, 1981, 71 až 88*) ohlásila edice *Ondřejova „Tractatus de origine Hussitarum“* (*Tábor 1980, viz ref. SPFFBU, E 27, 1982, 315—316*) Kadlecovu editorskou práci s pozůstalostí tohoto slavného protihusovského a protihusitkého polemika. *Ferdinand Seibt* ukazuje ve své předmluvě (str. III—V) nejen na význam této husitologické studie, vycházející v Německu a v německém jazyce, pro německou historiografii, ale vítá též skutečnost, že se bádání začíná zajímat nejen o nositele, nýbrž i o protivníky husitství; tento aspekt pak několikrát zdůrazňuje i autor. Lze jen potvrdit, že tyto bojovníky na druhé straně fronty čeští historikové často šmahem odmítali a osočovali, podkládajíc jim někdy velmi nízké pohnutky, mnohdy aniž se věnovali hlubšímu studiu jejich literárního odkazu.

Kadlec knihu dělí — v souladu s jejím názvem — na dvě části, na studie a na texty. Studie přinášejí jednak popis životní a profesionální dráhy *Brodovy* (na původním základě jeho spisů), jednak soupis jeho literární činnosti, texty pak nové edice *Ondřejových děl*.

Z výkladů o působení *Ondřeje z Brodu* na *Karlově univerzitě* vytkneme pasáž o jeho podílu na vydání *Dekretu Kutnohorského* a o následné změně jeho vztahu

k této listině; na základě dochovaných kusů z Brodovy kazatelské činnosti vypovídá pak autor o Ondřejově podílu na tehdejších reformních usilí, přičemž věnuje zvláštní pozornost postile z rajhradského rukopisu UK Brno, již rozebral již v uvedené studii. Snad nejzajímavější je zde zjištění o Ondřejově středním stanovisku v tehdy tolik aktuální otázce častého přijímání a dále Kadlecova zcela nová a dosti pravděpodobná hypotéza, že Ondřej z Brodu kázával v Betlémské kapli, vypracovaná na základě českých prvků v této latinsky zapsané postile a na základě nové interpretace Ondřejova výroku v jeho svědecké výpovědi proti Husovi (Pallacký, Doc. 181—182), které se dosud jinak interpretovalo a překládalo (str. 18, srv. SR 1977, str. 15—16). V partii, nazvané „In der Glut der Polemik“, znázorňuje autor čtenáři Brodův přerod z přívržence české předhusovské reformy v odpůrce viklefismu a husitismu. Seznamuje s jeho bojem proti remanenčnímu učení (především na základě Brodova listu arcibiskupu Zbyňkovi) a zaujímá stanovisko k obligátní otázce, zda Hus učil remanenci: odpovídá shodně se Stanislavem Sousedíkem, že remanenční nauku sice český reformátor bezpochyby nedržel, že však v eucharistických otázkách nebyl explicitně pravověrný a že tudíž zaujímal zásadně neutrální stanovisko. — Dále jsme svědky událostí osudného roku 1412, kdy dochází k definitivní roztržce mezi Husem a mnoha jeho dosavadními přívrženci, z kteréžto doby (1413) pochází Brodův text, tzv. „Contra obiectus hussitonarum“, ve skutečnosti odpověď Husovi. — Po Husově odchodu do Kostnice vstupuje Broda do polemiky s utrakvistickou propagandou Jakoubka ze Stříbra. Její rozbor z pera Jaroslava Kadlece (str. citované studii v AUC 1981) přináší nejednou nový aspekt k tomu, co o ní psal naposledy De Vooght v monografii o Jakoubkovi (Louvain 1972) a k Sedlákovým a Bartošovým objevitelským statim. Připomeňme již zde, že čtyři texty, jimiž se Ondřej z Brodu zúčastnil tohoto sporu, Kadlec v této knize poprvé vydává, čímž poskytl další práci o tomto tématu zcela nový a exaktní základ. Mimo tuto publikaci, jako přílohu k citovanému článku v AUC 1981, pořídil navíc edici Jakoubkova traktátu Pius Iesus, který byl navzdory své klíčové pozici v traktátovém boji o kalicích dlouho nezvěstný a teprve nedávno ho v Lipsku našel J. Triška. Těchto aktuálních polemik se ovšem zúčastnili i někteří další teoretikové na husitské (Mikuláš z Drážďan) i katolické (Štěpán z Dolan) straně, bude tedy na dalších odbornících, aby zařadili jejich texty do celkového obrazu utrakvistických sporů druhého desetiletí 15. století.

Z Brodovy produkce posledního období jeho života a působení, z let vyhnanství, věnuje Kadlec největší pozornost Traktátu o původu husitů a literárnímu spisu „Planctus super civitate Pragensem“. Tyto spisy (první z nich známe z již citované Kadlecovy edice, druhý z Höflerova souboru) a některé další Brodovy texty z posledního období, zejména tzv. „Epistula exhortatoria ad patientiam in tribulationibus“, jejichž rozbohem je uzavřena studie o Brodově životní dráze (její nová edice pak uzavírá texty), svědčí o značné literární umělecké vyspělosti svého autora: mohl v nich prokázat své stylistické a rétorické schopnosti jednak vzhledem k žánru, jež pro ně zvolil, jednak díky tomu, že ho tolik nevázaly formální předpisy, jako je tomu u kázání, traktátů a univerzitních promluv.

Soupis Ondřejovy literární činnosti je na str. 67—86 a dělí se na spisy dochované, nezvěstné a na dubia; připojen je seznam rukopisů. U č. 19, Tractatus de origine Hussitarum, chybí uvedení vlastní Kadlecovy edice tohoto spisu; příčina byla patrně ryze technického rázu (škoda je též, že v předchozí části na str. 38 u pozn. 90 zřejmě ještě nemohla být učiněna zmínka o Kadlecově vydání Jakoubkova Pius Iesus).

Druhou část publikace tvoří texty. Většina kusů, zde vydaných, představuje vůbec první edici daného spisu (9 čísel, významné je, že sem patří všechny Brodovy protiutrakvistické polemiky), několik zde bylo vydáno nově a moderně po zastaralých, nevyhovujících a mnohdy těžko dostupných starších vydáních (5 kusů). Po tomto Kadlecově edičním činu, k němuž musíme přičíst i nedávné vydání Tractatus de origine Hussitarum, zůstávají jen ve starších edicích čtyři Brodova díla a vůbec nevydána jsou tři čísla Kadlecova soupisu, méně významné dílko homiletické, exegetické, a pak ona objemná postila z rajhradského rukopisu, již ovšem Kadlec zevrubně rozebral. — K dokonalemu aparátu vydaných textů bych přičinila jen jedno zjištění: „poeta“, k němuž na str. 303 u indexu „h“ editor říká „loc. cit. non invenitur“, je Ovidius, a citát je v Remedia amoris, v. 637.

Publikace, o níž referuji, je jako monografie o významné osobnosti doby Husovy a husitské o to vítanější, že se zabývá postavou z druhé strany fronty; názorně zde vidíme, že protivníci husitství stojí za pozornost a že rozbor jejich děl naše obzory překvapivě rozšiřuje a leccos známého doplňuje i osvětluje. Neméně podstatný je ovšem význam této knihy jako editorského činu, neboť nevydaných textů má naše medievistika — i pro husitské období — stále ještě více než vydaných.

Jana Nechutová

Kolokvium 8. komise UISPP při UNESCO: *La signification culturelle des industries lithiques.*

Ve dnech 3. až 7. října 1984 se konala na univerzitě v Liège konference o významu variability kamenných industrií. Zasedání se zúčastnilo více než 50 odborníků z celé Evropy, z nichž zhruba polovina přednesla své referáty. Většina příspěvků zdůrazňovala nutnost víceaspektového přístupu k otázce odrazu kulturních rozdílů ve štípaných nástrojích. Ty jsou ovlivňovány kvalitou a množstvím použité suroviny, technologickými postupy, reutilizací atd. Někteří účastníci (A. Broglio, J. Fullola) uváděli příklady náhlých variací v typologické struktuře industrií nebo výskytu nových velmi charakteristických typů, které asi neznamenaají etnickou změnu, protože základ industrie přežívá (analogickým jevem z Moravy by byl přechod z mladého szeletienu do pavlovienu). S velkým ohlasem, zejména u mladší generace, se setkaly úvahy o různých neutilitárních příčinách výroby a rozmanitosti SI, rozváděné v živých diskusích. Rozmnožené příspěvky byly předány účastníkům a po doplnění vyjdou tiskem v řadě prací univerzity v Liège pod redakcí M. Otta, hlavního organizátora celého střetnutí. Souhrny všech článků uveřejní časopis *Current anthropology* v Chicagu. Součástí kolokvia byla exkurze na známé nebo právě zkoumané paleolitické lokality v jihovýchodní Belgii. Diskuse a možnost navazování mezinárodních kontaktů citelně utrpěla neúčastí pozvaných odborníků ze zámoří a některých evropských zemí.

M. Oliva